

BUKS – Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur

Nr. 61 2016 • Årgang 33 • ISSN 0907-6581 • www.buks.dk

Gry Worre Hallberg

Keynote: Sisters Academy. Intervenerende performancepraksis og sanselig uddannelse

Abstract

Med udgangspunkt i egen intervenserende performancepraksis, der er forankret i visionen om et mere sanseligt samfund – og mere specifikt med det performative uddannelsesudviklingsprojekt *Sisters Academy* som case – belyses og diskuteres det, hvordan vi kan bruge performancekunst som en eksperimenterende platform for udforskning og integration af nye oplevelses-, erfarings- og erkendelsesformer i læringsmiljøer.

Keywords

performance; sanselig; erfaring; erkendelse; læringsmiljø; uddannelse;

Sanseligheden

Midt i rummet står en kvinde overhældt med vin – eller er det blod? Hendes ansigt er smukt og sørgmodigt, hendes make-up er kraftig og delikat på én og samme tid. Hendes læber er optegnet af rød læbestift, kinderne blusser og den sorte mascara løber en smule. Hun bærer en hvid, perlebroderet kjole – er det en brudekjole? Rundt om hende står en halvcirkel af mennesker i hvide kåber. Hver har de et vinglas fyldt med en kraftig rød væske – det er vel vin? De spytter på hende hver især. Én ad gangen. Nogle aggressivt, andre tøvende. Stemningen er på én gang trykket, opstemt og højtidelig. En smuk kvinde i sort kjole og sort slør styrer med stor autoritet begivenhedernes gang. Uden at hæve stemmen, men snarere dikteret ved et insisterende blik, inviterer hun de kåbeklædte til at udføre deres handling. Tårerne bryder frem hos kvinden i den hvide kjole, men det er ikke tårer, der beordrer til at stoppe begivenhederne nærmere det modsatte. En nydelse ved den ekstatiske og æstetiske lidelse.

Ovenstående beskriver en scene fra SIGNAs interaktive performance-installation *Seven Tales of Misery*, som jeg husker den udfoldet, da jeg gennem 2 år mellem 2006-2008 performede med gruppen. De kåbeklædte mennesker er publikum eller rettere deltagere, der i garderoben er blevet bedt om at lægge deres overtøj og iføre sig en hvid kåbe for ikke at forstyrre den magnetiske balance i huset, hvor ritualerne udføres. Skellet mellem scene og sal er komplet opløst, og fokus er på, hvad vi sammen kan aktivere inden for den andenverdenslige ramme, som performanceinstallationen er. Den nydelse, ja, måske ligefrem længsel, som jeg registrerede hos deltagerne, herunder mig selv, gjorde mig nysgerrig på at undersøge, hvad det er for et potentiale, der udfoldes – ja, måske ligefrem frigøres inden for værkets teatral og performative rammer.

Performativtetsbegrebet bærer nærmest perseethåbomfrigørelsefrsamfundsdominerende normer og diskurser i sig. Med henvisning til Judith Butler (1990) konstituerer vi performativt et »os selv«, som ikke nødvendigvis er frit. Udvalget af identitet kan opleves ganske snævert, og det »at performe« i vores tid kan ofte forstås som »at konformere« – altså at tilpasse sig det etablerede. Endvidere er der opstået et krav om at performe – ikke mindst som effektivitetskrav i erhvervsorganisatorisk kontekst, hvilket John McKenzie (2001) understreger i sin kritiske redegørelse for performativtetsudbredelsens »skyggeside«. Dermed er performativiteten i vor tid nok et »matter of choice...« (Gade og Jerslev 2005, s.8) men »much less of freedom or agency« (ibid.). Modstanden mod de etablerede og normative valgmuligheder er svær og sjælden, men findes dog – ifølge ovenstående bl.a. i æstetikken.

Ifølge den kritiske teori (Marx: 1867, Adorno og Horkheimer: 1947, Marcuse: 1955) sker der under industrialiseringen en uddifferentieringsproces af æstetikken. Den æstetiske, kritiske filosofi – og særligt Nietzsche og Frankfurterskolens Adorno og Marcuse – forstår på baggrund af en kultur- og civilisationskritik den æstetiske dimension som frigørende¹.

Den økonomiske produktion får sit eget område med den sociale og økonomiske industrialisering. Lektor ved DPU, Lotte Darsø argumenterer: »...with ... the industrial revolution ... only pure objective reasoning (the True) was appreciated, and the Good and the Beautiful were neglected ... An epoch of productivity, efficiency and profit was underway with the organization symbolized as a machine«. (Darsø 2004, s.26-27). Dr. Phil. Kirsten Drotner beskriver, hvordan arbejdslivet bliver det meningsskabende sted.

Her gør vi vores pligt, tænker rationelt, udskyder vores behov og undertrykker lysterne i et modsætningsforhold til det æstetiske domæne, hvor vi oplever og erfarer gennem sanserne, følelserne og lysterne (Drotner 2001). Det æstetiske system er endvidere isoleret fra arbejds- og hverdagslivet hos »almindelige mennesker«, idet det placeres i et kunstsystem, hvor »særlige mennesker« – kunstnere – kan gøre særlige erkendelser (ibid.). Det bliver et reservat hvor lysten, sanserne, fantasien og alt det andet, der ikke er tilladt i hverdagslivet bliver præsent. Her har vi referencen tilbage til scenen fra SIGNAs *Seven Tales of Misery*, der introduceredes indledningsvist. Det er ikke nødvendigvis lidelsen i sig selv der er attraktiv – Det er dét at få mulighed for at være nedsunket i væren og samværet, der er radikalt anderledes end i hverdagsvirkeligheden. Samtidig med udskillelsen følger en indsnævring med kunstens autonomi og æstetisk produktion og reception adskilles. Kunst, der nu produceres af beåndede kunstgenier, kan endvidere kun nydes af mennesker med smag og dannelse. Aktivering af lysterne, sanserne og fantasien bliver så at sige for de få, og æstetikken mister sin status som muligt erfarings-, oplevelses- og erkendelsespotentiale hos det »almindelige menneske« (ibid.). I overensstemmelse med de kritiske æstetiske filosoffer foretager Drotner en art civilisationskritik, der udspringer af en analyse af konsekvenserne af det moderne økonomiske system: At økonomiens idealer om fornuft, pligt, effektivitet og behovsudskydelse bliver vores samfundsfundament, og at den æstetiske sans-, lyst- og følelsesorienterede oplevelse, erfaring og erkendelse bliver isoleret inden for æstetikens eget, afsondrede område – kunsten. Endvidere tilføjer hun, at dem der ikke er privilegerede kunstgenier og opererer inden for kunstens autonome rum, må opvokses og opdrages ud fra kulturen og civilisationens repressive præmisser og fremhæver dermed den mulighed, der ligger i deltagelsen, og det man kunne kalde demokratiseringen af kunstens rum i højere grad end det kritiske potentiale i kunstens autonome placering (Hallberg 2009, s.82f).

Potentialet ved deltagelse betones af psykologen Franz From i hans teori om hhv. lav og høj indordning. Høj indordning er at kende genstanden, der betragtes, særdeles godt, hvilket i forhold til en given erfaring og erkendelse af genstande i verden gavner forståelsen og dermed oplevelsen af det perciperede. Den højeste indordning sker når man indtager genstanden helt uden anstrengelser – med »tacit knowledge« (tavs viden), og det sker i reglen, når man er aktivt udøvende eller mao. »deltagende« i forhold til genstanden. Således accentueres indoptagelsen af den potentielle erfaring, erkendelse og oplevelse, der ligger i den æstetiske dimension af deltagelse i det². I forlængelse af denne teori finder frigørelsen for det enkelte individ i højere grad sted gennem deltagelse i det kunstneriske rum, end gennem reception af andre kunstneres kritik. Med fokuset og udgangspunktet i det enkelte individs frigørelse, snarere end i en overordnet samfundskritik, opereres således med det man i forlængelse Nicolas Bourriaud kunne kalde »mikro-utopi« og »mimestisk strategi«, frem for en »social utopi« og revolutionært håb. Bourriaud mener, at enhver direkte kritisk holdning til samfundet er forgæves. I forlængelse heraf citerer han Félix Guattari; »*Lige såvel som jeg mener, at det er illusorisk at regne med en gradvis omformning af samfundet, lige såvel tror jeg, at de mikroskopiske forsøg – fællesskaber, boligråd, oprettelsen af en børnehave på universitetet, osv. – spiller en helt igennem grundlæggende rolle*« (Bourriaud 2005, s.33, cit. efter Guattari 1977, s.22). Derfor har den traditionelle, kritiske teori, herunder navnlig Frankfurterskolen, ifølge Bourriaud udlevet sig selv til fordel for en subversiv, kritisk funktion, der realiseres i opfindelsen af individuelle eller kollektive, alternative måder at

være sammen på – som nævnt: gennem mellemrum (interstice)³. Det er her, forandring kan foregå – ved at frigøre det enkelte individ gennem individuelle erfaringer og erkendelser i alternative rum, frigøres samfundet ultimativt gennem små forskydninger (Bourriaud 2005, s.31-34).

De interaktive, relationelle og deltagelsesorienterede værker kan på den måde åbne et rum for en mere sanselig oplevelse og erkendelse – for dem der vælger at deltage vel at mærke. For det er måske fortsat et relativt snævert og avantgardistisk publikum, der finder deres vej til eksempelvis en SIGNA-performance. Da Anna Lawaetz og jeg startede vores arbejde med performancegruppen *Sisters Hope* i 2007 og med stor-skala projektet *Sisters Academy* i 2012, var det netop med henblik på at udvide adgangen til de æstetiske processer, jeg havde oplevet potentialet af som performer i SIGNAs forestillinger og Anna som deltagende publikum.

En måde at udvide denne mulighed for deltagelse er intervention. I intervenerende værker behøver den deltagende ikke finde værket – værket kommer til dem. Det intervenerende værk trænger ind i og udføres i en hverdagskontekst, forstået som en kontekst uden for kunstinstitutionerne, med henblik på, subversivt (Jalving, 2011) at ændre systemet som det penetrerer indefra. På den måde bliver deltagerne de mennesker, der i forvejen navigerer i systemet – den sanselige erkendelse åbner sig på flere samfundsplatforme end inden for kunstsystemets. Det system, vi penetrerer, er uddannelsessystemet. For når man ændrer vilkårene her, ændrer man vilkårene for rigtig mange mennesker, da vi alle (i hvert fald i en vestlig kontekst) gennemgår et uddannelsesforløb.

Min performancepraksis er intervenerende og har gennem noget tid taget udgangspunkt i en vision. Et fremtidsbillede, der peger på sanselighedens betydning, som jeg undersøger og udfolder – giver kød og blod – gennem performance-eksperimenter. Jeg kalder den »Det sanselige samfund« eller »Sensuous society«. Jeg har ved flere performative begivenheder præsenteret denne vision i form af en performativ karakter eller et »poetisk selv«, der er en sammensmeltning af den teatrale repræsentation, forstået som en frigørende fiktionsramme (Hallberg, 2009) og i samspil med det performativt nærværende, relationelle og subversive (Gade 2008, Jalving 2011).

Sisters staff. Poetiske portrætter forud for Sisters Academy #3, Sverige – The Boarding School manifesteredes på Inkonst. Foto: I diana lindhardt.

At påtage mig et »poetisk selv« forekommer ofte frigørende. Uden at blinke med øjnene kan *The Sister*, *The Ambassadors Wife* eller *The Fiction Pimp* fremsige store og radikale visioner. Det hører det poetiskes væsen til. Jeg vil nu give ordet til mit poetiske selv – *The Sister*. Fra denne udsigelsesposition vil jeg dele Sensuous Society-manifestet, som også er baggrunden for kunst- og læringsprojektet *Sisters Academy*, som denne artikel omhandler. I *Sisters Academy* oversætter vi kritikken til en praksis, hvor vi afprøver alternative tilgange til væren, samvær og læring gennem den fysiske deltagelse i en radikalt anderledes verden.

»*While we explore we carve the path*«
– Sensuous society manifest

And so she speaks:

The Sister. Foto: I diana lindhardt

Sensuous society – Beyond economic rationality
 ALL * TOMORROWS * DREAMS
 manifesting ** transformation

- *The End is a New Beginning*: In 2008 the financial world cracked, leaving a gap for the new. For the new paradigm to emerge. We regard the crack as a major opportunity.
- *The new paradigm*: We wish to take this opportunity and support the transition into the new, by living and breathing in the cracks. From here we move.
- *The Sensuous Society*: We will draw from the aesthetic dimension as a source of inspiration to inform the dawning world – We will call it: The Sensuous Society.

Why?

The Sensuous Society? As critical theory has pointed out, the economic system has largely governed and dominated Western society since the industrialization, and rational thought has been roaming the tops of unnaturally constructed hierarchies of perception since the Enlightenment. Rational thought has been our dominating validating principle and economic premises such as efficiency, duty, and discipline have largely dominated everyday life in Western society. They have generally defined our institutions and offered themselves as primary modes of being and being together. However, the governance is not sustainable as the current ecological and economic crisis points at and it has led to a fundamental disenchantment of the life-world of modern (wo)man.

Aesthetic Interventions: But its time has come. In opposition to the economic milestone stands the artistic or rather aesthetic. This mode is based on premises such as: Imagination, desire and not at least the sensuous experience of and engagement in the world. Artistic output is the quintessence of an ultimate aesthetic mode of being the world. The notion of a sensuous society reshapes the role of art and artistic practice. The exclusive autonomous art system is also a result of the dominance of the economic dimension. Within this autonomous zone the art genius is a celebrated figure, which is conceived as someone with a very special (transcending) intelligence. In a Sensuous Society however, we believe that this will be a more common intelligence. Simply, because we all have this creative potential within us, and if our outset and mode of being in the world is the sensuous, this potential will be released. The aesthetic mode of being and being together in the world is something we as humans always have and always will dive into. However, the current exclusiveness of this mode has created a collective longing in the Western world. Like an arm cut off we move forward in the ever-turning efficient wheels of society without noticing the blood flowing from our armpits. We need to democratize the aesthetic mode of being to overcome the longing and suffering that its general absence outside the art system creates. The aesthetic dimension will serve as a key source of inspiration in the Sensuous Society. Step by step those engaged in the movement toward the Sensuous Society will make interventions into the societal institutions. They will move from the crack and engage. Ultimately these actions will however not be encapsulated spaces allowing a sensuous mode of being in the world, but will constitute the primary mode itself.

Poetic revolution: The road to the sensuous society is carved with poetic revolution and poetic revolutionaries taking the necessary interventionist steps.

No utopia: Sensuous Society is no utopia. Sensuous society is a framework to explore the radical idea of the aesthetic dimension, the sensuous and the poetic as the highest values of society. What kind of society would that create?

How?

Performance experiments: We have no way of answering that question because we have not lived it. What we do have is the possibility to explore it through performance experiments. By putting our flesh to the idea. Embodying future visions to explore what it could be. While we explore we carve the path.

The school of a sensuous society: The performance experiment *Sisters Academy* is one such experiment. In *Sisters Academy* we embody the school of a sensuous society. Through immersive strategies we transform space as we take over the leadership of a series of Nordic upper secondary schools. Everything from classrooms, hallways and bathrooms is transformed physically through set-, light-, and sound-design. Your toilets will be pink, radiant or dark and filled with a low sound of humming or screams, the class rooms have turned into a forest, a ritual room, an ancient library, underneath the water, a fox cave and when you approach the leader of the school you will meet us embodying the unheimliche Sisters as head mistresses. Gazes exchanged. We will greet you in an office of stuffed animals, sweet heavy deep drinks, stamps, type writers, fluid chocolate and gold, chains, unwritten letters, fur on top of fur, fur in piles, red carpets, dimmed light, an unseen boarder that you sense, that you penetrate. That you penetrate because you are invited to. We become one. But two. But three. But many. A scent of times beyond time that will transcend your skin and tactilely touch you. Inspire you. Intervene you. Mirror you. Be you. Breath. The paradox of control and lush. The method is interactive. When you are at our school you are a student or a teacher or a guest of Sisters Academy and we and our staff will engage with you only from this simple premise. The logic of our world. Our poetic and sensuous world. Our school of a sensuous society. Our school where we explore new modes of sensuous knowledge creation, teaching, and learning. When we change our educational system we change the lives of many. We reach out. The road to a sensuous society is carved with poetic revolutionaries. Such are we as we reach. As we reach with kindreds in our movement. You leave your everyday persona to explore your potential poetic self while investigating how we can evoke and activate the senses to deepen the learning experience. We work interventionist as we intervene into everyday life contexts using art to argue the need for the aesthetic dimension to be an integrated part of everyday life – Not as something exclusive and autonomous. We transcend. We penetrate. With you.

Space changing: The changing of space is crucial. We immerse in spaces that allow us to navigate differently in the world. Like bodies swallowed by the sea will move dissimilar from upright legs walking the ground beneath our feet. Instinctively this body will adjust to the

fluidity of the water. Try to survive. Take in breath. When we change space we liberate new potential. Instinctual.

Space change impact: Working with the idea of a sensuous society is working with a radical premise that changes the DNA of society and thereby everything. It is what you can do when you work with immersive performance art strategies by which we change space. You set up a universe and within this universe a new set of rules that we must all play by apply. The body immerses in this universe and eventual the tactic knowledge will manifest in the flesh and the 'players' or the participants of the universe might eventual act in this new way naturally. Instinctual.

No utopia revisited: Sensuous Society is no utopia. There will most probably be winners and looser here as well. Who is going to lead – The most beautiful? The ones most in touch with their senses? What will the trading system be? Something that allows you to be even more sensuous? Maybe when we are through a sensuous society we can begin to approach a more balanced state of being, that draws on all the previous states of society and truly connects heart, mind, body, and spirit and creates sustainable trading systems between all members of society. Maybe we can go there already? We can ask these questions through immersive and intervening performance art practices in everyday life contexts, as sites of experiments where we explore how to create a stage for the release of creative, expressive, poetic and sensuous energy as first steps toward a more balanced and engaging world. Everyone becomes co-makers toward the new. We will do this.

Movement: When you have a cause and create a vibration centered in a universe and manifested in events that inspire others, the world will move in an assured and desired direction.

Sisters Academy

Sensuous society som fremtidsbillede er centralt i *Sisters Academy*. Vi beskriver det som »The School of A Sensuous society«. Altså et performanceeksperiment, der undersøger, hvordan skolen og uddannelsessystemet ville se ud, hvis det var den æstetiske dimension, der konstituerede vores samfunds DNA. Jeg fremhævede det på følgende måde ved min »TEDx-talk«, »Sensuous society« (2013).

»...People ask me – What would a society where the aesthetic dimension is governing – a Sensuous society – be like? The answer is – We wouldn't know because we haven't lived it. But, we can explore it through interdisciplinary, open and courageous one to one experiments. Investigating what it would be and thereby also begin to carve the path from the belief that systems are constituted by people and not the other way around. When we begin to act and behave different the world changes...«

The Sisters alias Gry Worre Hallberg og Anna Lawaetz. »Head mistresses« på Sisters Academy #1. Foto: Stine Skøtt Olesen

Bag *Sisters Academy* står som nævnt performance-gruppen *Sisters Hope*. *Sisters Hope* består i dag af en større international gruppe af tilknyttede performere, scenografer, lyd- og lysdesignere, grafikere, dokumentationshold og administration⁴.

Mellem 2014 og 2018 manifesteres *Sisters Academy* i en række nordiske lande primært i to forskellige stor-skala-formater, hhv.: *The Boarding School* og *The Takeover*. Nedenfor introduceres begge formater kort. Efter denne korte introduktion beskrives den første manifestation af *Sisters Academy*, *Sisters Academy #1*, som fandt sted på HF & VUC, FYN, FLOW i Odense i februar og marts 2014 og var et *Takeover*-format.

Sisters Academy – The Boarding School

Når vi sætter *Sisters Academy – The Boarding School*-kostskolen op, betyder det, at vi finder et sted, hvor vi transformerer lokalerne totalt gennem immersive performancestrategier. Dvs. at vi ændrer rummene gennem omfattende scenografi og lyd- og lysdesign. Alle kan indskrive sig som elev i minimum 24 timer og tage del i sanseudforskende undervisning på en skole, hvor intet er, som vi kender det, da alt kan undersøges og udforskes. Fx har vi opløst tiden, som vi kender den og dermed skemastrukturen. Undervisningen foretages af lærere som *The Untamed*, *The Soundseeker*, *The Wonderer*, *The Gardener* og *The Mechanic*. Når du kommer ind, gennemgår du et initieringsritual, der foretages af en såkaldt Evoker, som du møder igen i et afslutningsritual, når du forlader skolen. At »Evoke« betyde at åbne, og det er netop det, der er udgangspunktet for denne funktion – den præ-liminale åbning ved ankomsten, og den post-liminale integration af oplevelsen ved udgangen (Van Gennepe: 1909, Turner: 1969). Lektioner bliver tildelt af *The Octopus*, der er et »creature« med 3 hoveder, 9

arme og 9 ben. Helt konkret 3 kvinder der er bundet sammen. Formålet er, at få forskellige perspektiver på vurderingen af, hvilken undervisning du er parat til at foretage og deltage i hvornår.

The Concert Hall. Photo: I diana lindhardt

In the class of The Untamed. Foto: I diana lindhardt

The Link in her office. Foto: I diana lindhardt

The Nurse's Tableau på The Boarding School. Foto: I diana lindhardt, The I of Sisters Academy.

Sisters Academy – The Takeover

Når vi overtager ledelsen af en rigtig gymnasieskole betyder det, at alle lærerne inviteres til, at innovere deres undervisning ud fra den præmis, at de nu arbejder på skolen i et sanseligt samfund, der sætter den æstetiske erfaring og den sanselige og poetiske erkendelse højest. Hvordan ville undervisningen så se ud? Skemaet forsætter, ikke mindst med henblik på forankringen efterfølgende, og vi forbereder lærerstaben, som på sin side forbereder deres elever. Ligesom i kostskole-formatet transformeres selve skolen gennem omfattende scenografi og lyd- og lysdesign. Dette format afprøvede vi første gang i samarbejde med den danske skole HF & VUC, FYN, FLOW, og det skal manifesteres på en svensk skole i marts 2016.

Den daglige leder fra HF & VUC, FLOW, FYN Gitte Bruus Albrechtsen sammen med the headmistress of Sisters Academy, The Sister til afslutningsceremonien, hvor hver lærer aflagde et løfte om tre elementer de vil integrere i deres undervisning de følgende år, som resultat af eksperimenterne under Sisters Academy #01. Foto: I diana lindhardt

*En elev i en religionstime på Sisters Academy #01.
Foto: I diana lindhardt, The I of Sisters Academy.*

Et klasselokale på Sisters Academy #1. Foto: I diana lindhardt

*En elev laver lektier i Protector of the Archives' tableau på Sisters Academy #01.
Foto: I diana lindhardt*

En matematiktime på Sisters Academy #01. Foto: I diana lindhardt

Fra den 24. februar til den 7. marts 2014 kom 175 elever og 21 lærere på HF & VUC, FYN, FLOW i Odense under søstrene og deres »performance staffs« ledelse. En præmis, der ændrede alle omstændigheder på skolen. Lærerne skulle forholde sig til, hvordan de ville udføre deres undervisning med det nye hovedformål: at stimulere mere sanselige erkendelse, læring og dannelse. En udvikling af deres didaktik med udgangspunkt i den æstetiske dimension. Om incitamentet for at kaste sig ud i eksperimentet, siger Gitte Bruus Albrechtsen, afdelingsleder på HF:

I en tid hvor uddannelsesreformer er på dagsordenen for både folkeskoler, gymnasier og universiteter, er vi nødt til at finde ud af, hvordan vi kan arbejde og tænke på nye måder. Derfor har vi kastet os ud i dette radikale eksperiment, der vender op og ned på den måde, vi ser verden på til hverdag.

Arbejdet med lærergruppen påbegyndtes et lille år forud for manifestationen. Projektet præsenteredes på pædagogisk dag, og nogle måneder senere blev lærergruppen inviteret til en performativ middag, for at få en begyndende kropslig og taktil forståelse af eksperimentet. I den mellemliggende periode frem mod manifestationen havde vi individuelle samtaler med de lærere, der var i tvivl om deres deltagelse, og endelig havde vi en uges forbedrende workshop med alle de deltagende lærere. Præmissens radikalitet gav anledning til rig pædagogisk sparring i forberedelsen, og flere lærere gik sammen om forberedelsen af deres undervisning til disse to uger på kryds og tværs af fagligheder for at løse opgaven; at forestille sig og arbejde ud fra den præmis, at man nu er lærer på en skole i et samfund, der har æstetikken som den højeste værdi, således at det ultimative mål er at stimulere den sanselige erkendelse. Fx gik tre matematiklærere sammen, og under deres forberedelser til akademiet skriver én af dem på Sisters Academys blog (www.sistersacademy.dk/blog):

»The Sisters of Math are planning a quest of several tasks and challenges within the theme of growth. That particular theme is a focus of criticism when used in terms of economical growth as a paradigm in society. We want to expand the theme and explore it in terms of other areas. The students will measure the growth of grass, the decreasing oscillation of a pendulum and the chance of getting sixes when throwing dices. They will solve problems, which will provide them with clues to open the chest of tools for their experiments. This takes them to a new level of challenges. For each task or challenge they pass they will receive a token or bead to wear in their Bracelet of Experience. As the bracelet is filled with beads, their minds and souls will be filled with experiences and thus will have visibly grown...«.
Posted on [January 15, 2014](#) by [Teacher, Sisters Academy #01 at HF & VUC FYN, FLOW, Odense, Denmark](#)⁵

De tre matematiklærere, der samarbejdede på Sisters Academy #1.

Foto: Screenshot fra dokumenterende film om Sisters Academy #1, der udkommer dette forår.

Filmet og klippet af Meeto W K Grevsen, We Make Colors.

Under selve manifestationen fremhæves glæden ved den kollaborative ånd på *Sisters Academy* således:

»...Every moment I am stimulated in a new way and my head is spinning with ideas. The colleagues are so inspiring to follow and the aspect of cooperation is the best part. What a gift it is to be working with my math sisters!... «.

Posted on [February 26, 2014](#) by [Teacher, Sisters Academy #01 at HF & VUC FYN, FLOW, Odense, Denmark](#)

Samarbejder, der udvikler sig på tværs af fagligheder, er også bevidnet på bloggen:

»The Repeater and the Black Bird (both teachers) conducted a day-long session at The Brewery. In the courtyard we set up cooking plates and brewed a portion of beer (named Mead by us). Beforehand, we asked the School Nurse (the Medicin Woman) to conduct an initiation ritual to open our minds and hearts for the process of brewing and teaching. Our focus was on the knowledge and poetry which can be gained from drinking the mead – according to Nordic mythology ... Other texts were read on top of the chanting to find the inspiration of poetry and infuse it into the mead while brewing. Students stuck around, and we got to talk about the process of brewing, the process of chanting, and of the mythology of combining scholarship and poetry in one drink. The Gardener was also initiated and took turns in the process. It turned out to be a laboursome task, but the outcome of engaging students and staff, we find, was well worth the effort. At the end of the day, instructions were crafted together with the myths for future repetitions of the brewing. These together with a stirring stick crafted by The S have been placed in the care of the Protector of the

Archive. The Repeater wants the brewing to be repeated – we will seek to find students who can repeat The Brewery on their own next week. In a fortnight, the brew will need to put into bottles for storing, and in 6-12 months the brew will be ready for tasting. This gives promise of an ongoing process and engagement of both teachers and students and continual discussion and reflection of the themes outlined above./The Repeater, The Black Bird«.

Posted on [February 26, 2014](#) by [Teacher, Sisters Academy #01 at HF & VUC FYN, FLOW, Odense, Denmark](#)

Denne blog-post bevidner også det samarbejde, der opstod med »performance staff« (ofte blot omtalt som 'staff') under manifestationen. Som led i den omfattende scenografiske transformation af skolen flytter der en række nye kollegaer ind på skolen – »The new staff« eller »performance staff«, som de kaldes. Performerne etablerer sig rundt omkring på mulige og umulige steder på skolen, i det vi kalder »tableauer«. Her bygges et scenografisk miniunivers med udgangspunkt i performerens rolle. Dette tableau repræsenterer deres poetiske selv, og de er derfor meget forskellige i deres udtryk.

Sisters staffs' poetiske portrætter forud for Sisters Academy # 1, Denmark – The Takeover, som manifesteredes på HF og VUC FYN, FLOW. Foto: I diana lindhardt.

På FLOW befandt de sig bl.a. under en trappe (*The S*), i gymnastiksalen (*The Sister, The Cousin, Skyggen og Chain Hand Pianist*), i foyeren (*The Gardener*), i elektronikrummet (*The Psycho Magician*) osv. Under manifestationen kan elever og lærere besøge tableauerne uden for deres skemalagte undervisning, og kan der opstå spontane interaktioner, læring og udvekslinger ud fra den »interaktionsskitse«, hver performer har forberedt. Denne interaktionsskitse er et design, der kan åbne en dialog og interaktion med udgangspunkt i et spørgsmål eller en handling som ligger den enkelte performer/»new staff« på sinde. Disse

handlinger og spørgsmål, som performerne har med sig, er relateret til det overordnede spørgsmål om, hvordan vi kan stimulere mere sanselig læring. Derfor udgør processen også en potentiel læringssituation. Performererne agerer som en slags arketype på »væsner«, man kunne møde i et sanseligt samfund. De er dog ikke karakterer, men »poetiske selv« som introduceret ovenfor.

*»Not a character. Not a fiction. But your inherent poetic potential«.*⁶

Det er ikke idéen, at arbejdet med den sanselige erkendelse sker på bekostning af en mere logisk-rationel tilgang, men argumentet er, som beskrevet ovenfor, at det æstetiske har været underprioriteret, og at der er en stor værdi i denne dimension, som vi udforsker i Sisters Academy, ved at »overstimulere« det æstetiske. Skemaet fortsætter uden ændringer, de to uger Sisters Academy manifesteres. Hver lærer har til opgave at innovere deres undervisning ud fra projektets præmis om stimulering af sanselig erkendelse og den performative præmis, at den æstetiske dimension er den højeste værdi i det samfund, skolen nu er placeret i. At de nu er på »The School of a Sensuous society«. Mere konkret arbejder hver lærer på tre niveauer i den sanselige udvikling og innovation af deres fag. Disse tre niveauer er:

- Tematisk: Den enkelte lærers valg af tema for undervisningen disse to uger.
- Metodisk: Den enkelte lærers æstetiske metodeudvikling af deres undervisning i disse 2 uger.
- Lærerrollen: Den enkelte lærers udvikling af et poetisk selv eller et poetisk lærer-selv, som de befinder sig i under manifestationen.

Det er op til den enkelte lærer, om de vil arbejde med et eller flere af disse niveauer. Man kunne argumentere for, at den rigeste udforskning finder sted, når flere niveauer inddrages, men oprigtig motivation er det vigtigste i dette projekt. Blog-citaterne ovenfor illustrerer nogle af de tilgange, lærerne benyttede sig af.

Ifølge Marie Lind – som er lærer på HF & VUC, FYN, FLOW og vores kontakt i forberedelserne, samt medlem af *Sisters Academy* »Advisory Board« – har det for lærerne efterfølgende især skabt refleksioner omkring lærerrollen, og den betydning forskellige læringsrum har som væsentlige faktorer i forhold til kursisters læring⁷. F.eks. var der en gruppe elever, der oplevede at de havde større koncentration, når de læste, mens der var fortættede meditative soundscapes i baggrunden. Det at aktivere kroppen og sanserne i forbindelse med læring for dermed at lagre erfaring har været en væsentlig pointe, som en lærer udtaler:

»Det er godt at føle noget, når man lærer, så husker man bedre. Hele kroppen er med – ikke kun hovedet« [7]

Konkret skrev hver lærer tre punkter ned, som hun/han ville arbejde med fremadrettet. Disse tre punkter blev stemplet af både *The Sister*⁸ og den daglige leder for HF, FLOW Gitte Bruus Albrechtsen i forbindelse med den performative og højtidelige afslutningsceremoni af *Sisters Academy #1*. I disse overleveringer lægges vægten især på betydningen af krops- og sanseaktivering i forhold til at fordybe læringen samt på betydningen af, hvordan leg kan aktivere dyb refleksion. Nogle af overleveringerne er endda legende i sig selv. Eksempelvis

den fra filosofi- og medielæreren, hvor der simpelthen bare står: »Kijafa«, som er søstrenes yndede kirsebærdrik, og over hvilken flere gode samtaler mellem »new and old staff« foregik på søstrenes kontor. Den legende og poetiske tilgang til refleksion er også afspejlet i de blog-posts, som lærerne blev bedt om at skrive før, under og efter forløbet som led i dataindsamlingen.⁹ Fx denne skrevet på den første forårsdag under *Sisters Academy #1*:

»The First day. A haze of steam shimmered and shone as it climbed it way from the morning grass toward the warmth of the sun. It was an excellent way for children to clean their feet; cooling their soles as the as they walked on what felt like the softest and greenest of porcupines. Spring was dawning after the longest of winters. Long, dark horizons leered day and night over the landscape casting shadow on the songbirds who jostled for position during the few glimpses of sunlight available to them. The frost had its enemies, but made its allies, too. The earth appreciated the layers of ice as it recuperated after autumn trudged it to mud: although the cart tracks and foot prints remained. Soon they would come. They would bring the light with them. Every year we waited. The boys would stare as the ladies would arrive dressed in silks and lace wearing hats of all shapes. Their faces would be painted in bright colours, but their lips would be as crimson as the setting sun. Girls would dance and braid their hair as the men's armour would glint in the spring sun as the hooves of their horses trotted rhythmically with the wind. It would be a happy time. However, all we could do is look in wonder as the procession passed. Try as we might we could never become them. They smiled at us; loving, genuine smiles that disarmed and distracted leaving with them a wake of warmth. But we couldn't smile back. Not in the same way. Our smiles were shy, inquisitive smiles. Some children smirked as their mothers tugged at their arms reminding them of their manners. Children would always be children. Spring was coming«.
Posted on [March 1, 2014](#) by [Teacher, Sisters Academy #01 at HF & VUC FYN, FLOW, Odense, Denmark](#) ([Sistersacademy.dk/blog d.10.1.16](#)).

Fælles for alle er understregningen af åbenheden over for at skabe laboratorier, hvor nye læringsmetoder kan udforskes i en intensiv periode sammen med den pædagogiske sparring, der opstår i den forbindelse.

Uddannelseseksperimentet handlede som udgangspunkt om, hvordan man kan udforske mere sanselige erkendelsesformer, men det har i lige så høj grad vist sig også at være et dannelsesprojekt, der har handlet om hvordan, man overhovedet kan åbne for lysten til læring gennem en mere sanseaktiverende og æstetisk tilgang. På den måde har projektet genereret ny viden. Flere elever italesatte, hvordan forløbet åbnede deres lyst til at lære:

*»My speech in Rhetorics about sisters academy
...In this universe you get so many impressions. So many things that makes you wonder. It can be good or it can be bad. But the question is; what can you bring with you? Which learning method could you use to bring out the best of you? And were there really any method that did you good or did you just not respond on any of this? Were you openminded? Did you celebrate the universe with open arms or did you just find out that this was not for you? Now you probably have a lot of answers to my questions but don't answer. Just think about for a moment what you learned, of what you didn't learn and what you want to bring with you.*

During these two weeks on Sisters Academy I've learned that school is so much more than sitting on a chair and reading a text. It brought me knowledge – even from the first day – about how I learn differently from just sitting on a chair to telling a story with my entire body. Like many of you I have been openminded. We took the universe in and now we have to take the universe with us. Not everything. Just the parts that helped you, did you good. The parts that worked for you. The parts that you felt made you a better student. And that's what I am going to do; I am going to take the good and creative learning, the good energy and the reflection of what didn't work for me with me from now on. I am gonna be that better student because of Sisters Academy and I hope that you will so too«.

Posted on [March 5, 2014](#) by [Student, Sisters Academy #01 at HF & VUC FYN, FLOW, Odense, Denmark \(ibid.\)](#)

»...In the sisters academy my head became clearer and I learned how to see my feelings from an outside perspective to literally grab the feeling and say 'hallo feeling' and accept that right now this feeling is rolling right now. To open up and accept the feeling on that way you can control them...«.

Posted on [March 21, 2014](#) by [Student, Sisters Academy #01 at HF & VUC FYN, FLOW, Odense, Denmark \(ibid.\)](#)

En styrke i projektet har været, at vi er gået fra teori til praksis gennem dette eksperiment. En del af det, der skete, kunne man ikke have tænkt og testet ved et skrivebord på et kontor alene. Et nøgleord i projektet har været termen »eksperiment«, fordi det har været muligt at afprøve ideer med det samme:

»To me, it has been liberating to call it an experiment. It has led to an open mindedness among the teachers to the possibility, that what we plan to do, may not necessarily work out, and any odd way of doing it can be as good as mine... «.

Posted on [February 26, 2014](#) by [Teacher, Sisters Academy #01 at HF & VUC FYN, FLOW, Odense, Denmark \(ibid.\)](#)

Selvom det også kan medføre usikkerhed. Som det står beskrevet i samme blog-post:

»... But from my present position – which is ungrounded and slightly disorientated – it also feels a little scary«.

Posted on [February 26, 2014](#) by [Teacher, Sisters Academy #01 at HF & VUC FYN, FLOW, Odense, Denmark \(ibid.\)](#)

I selv samme blog-post står der også:

»... All my students seem to show more effort than usual. My heart is dancing. All my senses are stimulated all the time and combined with my tight schedule, hyped enthusiasm and all the props I carry with me, I lost my rucksack, my keys, my grounding and was dizzy going home...«.

Posted on [February 26, 2014](#) by [Teacher, Sisters Academy #01 at HF & VUC FYN, FLOW, Odense, Denmark \(ibid.\)](#)

Der sker meget i *Sisters Academy*. Det er en helt ny verden, der åbner sig. Det andenverdenslige. Men det æstetiske er også en dimension, der rummer paradokser. Fx fremhæver Göran Krantz i sin PhD *Students experiences of dance: a Hermeneutic Phenomenological Study* (2015)¹⁰, hvordan de piger han studerer, der modtager undervisning i dans, udtrykker hvordan de føler sig: »... *completely full and completely empty at the same time*« og »*I felt completely safe and completely alienated at the same time*«. ¹¹ Læser man de mange blog-posts på sistersacademy.dk/blog, som udgør en væsentlig del af vores data, ser man, hvordan det man umiddelbart ville beskrive som uforenelige modsætningsforhold, netop forenes i dette univers. Ud over de digitale blog-posts og lærernes overleveringer den sidste dag, førte flere lærere log- og dagbøger, som blev doneret til vores arkiv efterfølgende. Vi modtog også artefakter mm. fra undervisningen – Fx *The Myth of a Sensuous Society*, som eleverne havde nedskrevet i religionstimen, hvor de arbejdede ud fra spørgsmålet: »Hvis vi levede i et Sensuous Society, hvad ville grund-myten og grund-ritualet så være?« Græs, der blev plantet i matematiktimer. Digte, skrevet med blæk og fjer i dansk- og engelsktimer. Vi modtog spontane takke- og refleksionsbreve, og vi havde opstillet to »*Confession booths*«, hvor lærere og elever kunne optage deres »testimonials« på film. Der blev også foretaget foto- og filmdokumentation af forløbet. Vi har over 72 timers råfilm fra *Sisters Academy #1* samt flere hundrede billeder, der dokumenterer forløbet. Endelig har vi en række spontane refleksions- og takkebreve, digte og små beskeder, skrevet undervejs i manifestationen. Det hele er samlet i *The Archive*. Vi arbejder lige nu på at digitalisere de analoge arkivalier, så de kan gøres offentligt tilgængelige. Derudover rummer arkivet vores »*Curriculum*«. »*The Curriculum*« er en række fag- og skønlitterære værker og sanselige artefakter (fx en æske med fyldte chokolader, kirsebærvin, og en CD med »*Sensuous Sisters Music*« og en scrapbog, lavet med lim og saks). Disse cirkuleres mellem lærerne i brune kuverter med et brev med instrukser fra søstrene forud for manifestationen. Når værkerne returneres til *The Archive* (som beskyttes af *Protector of the Archive*) ved manifestationens begyndelse, vil de have brugsspor fra lærerne.

Som det kan læses ud af ovenstående, er vores fokus primært på lærerne i den forberedende fase. Lærerne på sin side forbereder så deres elever hver især. Fokuset på lærerne hænger sammen med vores aktivistisk-interventionistiske tilgang og ambition om, i højere grad at integrere den æstetiske dimension i uddannelsessystemet på sigt, da lærerne, i højere grad end eleverne, er den blivende faktor. Samtidig ønsker vi, at lærerne får mulighed for selv at forberede deres elever og så at sige »eje« denne relation.

Under manifestationen har vi dog rig udveksling med eleverne. Det var en nysgerrig gruppe elever, der mødte op den første dag i universet. Kursisterne havde pligt til at følge deres undervisning. Det var en transformeret skole de trådte ind på, hvor *The Gardener* havde indtaget indgangsområdet med planter og dæmpet musik. *The Grand Hall*, hvor de daglige morgensamlinger og lærermødet blev afholdt, var et tåget univers i grønt og blå, hvor søstrenes kontor lå, hvor *Skyggen* »vogtede indgangspartiet«, og hvor *The Chain Hands Pianist* lydintervenerede med klassisk musik fra enten klaver eller et gammelt orgel. Klasseværelser, gangarealer, kantine og toiletter var omdannet scenografisk med lysætning, soundscapes og rekvisitter. Imellem lektionerne – og under, hvis det var en del af lærerens strategi – kunne eleverne besøge performerne og de performative tableauer, de havde skabt. Her foregik lange og dybe samtaler om store filosofiske spørgsmål, som fx ondskab, kollektiv

intelligens eller universet. Der var også mere eksistentielle spørgsmål såsom: »Hvorfor skal man have talent for at være noget?«. I løbet af de to uger blev det sværere og sværere at få eleverne til at forlade skolen. De blev enten i den store sal *The Grand Hall*, hvor der var en række tableauer og dæmpet belysning. Nogle sad fordybet i samtale og aktivitet i de andre performer-tableauer fx hos *The School Nurse* med lyden af knitrende ild fra højtalerne, mens nogle opholdt sig hos *The Protector of the Archive*, hvor de læste i bøgerne, der lå stablet her. Der opstod en form for »hjemlighed« for en del elever i universet. Men fordi det var en skole, var det også muligt at lave et brud, så eleven kunne løsrive sig: »*I'm sorry. The school is closing now*«, som en blid rectrice kunne sige.

Da *Sisters Academy* lukkede, var det en flok taktsomme elever, der blev efterladt i skolegården.

Efterfølgende har et af spørgsmålene været: Lærte eleverne, hvad de skulle i de to uger, hvor rammen var så radikalt ændret? Den rundspørge, vi foretog, viser, at eleverne lærte, hvad de skulle.¹² Men det er klart, at nogle lærte mere end andre. Der var nogle, som det sanselige univers fik til at udvikle sig og en mindre gruppe, der syntes, det var udfordrende – nogle få syntes, at det var for udfordrende. En af de store udfordringer i universet var, at alle talte engelsk. Derfor foregik den almindelige undervisning selvfølgelig også på engelsk. Det kan være svært at skifte sprog og tilegne sig stoffet på samme tid. Omvendt fandt de fleste elever det overraskende let selv at tale på et fremmedsprog og oplevede det som en performativ metode til at entrere og tillade andenverdensligheden i sig selv og andre.¹³ Det blev interessant for mange af kursisterne at komme i skolen, fordi der var en legende og åben tilgang til læring fra lærere og performerers side.

»...Another essential part of the »Universe« was the teachers. I knew every one of them, from before Sisters Academy, but they were totally different in the established »Universe«. Maybe it was the surroundings? Or the fact that they were a part of a big puzzle so they had to succeed? I don't think so. I saw my teachers blossom – in areas never travelled or yet discovered by them, in their huge land of teaching. My respect for them and their job grew. I've always had respect for teaching, but to see them totally »unarmed«, not knowing whether what they were doing worked or not, made a huge impression on me. I was proud, and I felt so comfortable being around them. Not only as teachers but also as individual personalities.

The performers and their performance were unique and bizarre. By bizarre, I mean extraordinary – spectacular. I have no words. I use these words, and feelings I can't even describe, because this wasn't just a new way of educational path that became apparent to me. I redeemed myself from a lot of personal boundaries, and it became a personal journey. I could see myself – things and people, in a new perspective. My long talks with Yaa, the medicine woman, The Gardener and Skyggen made me aware of my inner (and outer) self. What I am capable of, and how I should treat others and myself. For that, I am forever grateful. Thank you...«.

Posted on [March 20, 2014](#) by [Student, Sisters Academy #01 at HF & VUC FYN, FLOW, Odense, Denmark](#)

Flere kursister gav udtryk for, at der nu var plads til, at de kunne være der med hele deres selv, og at de derigennem netop åbnede sig for læring igen, fordi de havde *lyst* til at komme i skole.

»...Every morning when I woke up, I wanted to wake up. My alarm clock wasn't my enemy anymore, but instead it became my morning-mockingbird, ready to wake me up. Morning after morning, I looked forward to the day that was about to flourish. Each and every day grew to be a beautiful, fragrant rose...«.

Posted on [March 20, 2014](#) by [Student, Sisters Academy #01 at HF & VUC FYN, FLOW, Odense, Denmark](#)

Der var også nogle af eleverne, der lukkede sig for læring i *Sisters Academy*, og det er også interessant at finde ud af, hvorfor dette skete. De lærte måske noget andet undervejs end de mere hengivne elever. Måske blev de opmærksomme på, at der findes forskellige læringsformer i det hele taget. Den refleksion har også en værdi.

»...I am a very sensitive person, and to go to school in a universe, so different from what I am used to, was maybe a little more challenging than I could handle. I think that all the new sounds, the lighting, and the odd looking classrooms took some of the focus away from our education and learning.

I saw that many of my classmates got super annoyed of the constant playing music, and that it was making it harder for them to concentrate.

I as well got so tired during a school day at Sisters Academy that I had to take a nap as soon as I got home. I usually never do that. It felt like my head was so full with all the new impressions, that I couldn't take anything more in, school-stuff or private. I think that it made me constantly tired and very easily irritated.

I hope that I don't sound too negative, because I actually really enjoyed the Sisters Academy project. One of the things that I found most fascinating is also the third thing on my list; the performers.

I don't think that the universe could have existed without them being there. First of all, they were all very interesting to talk to. They made me wonder and reflect about things, that I had never questioned before, made me see the world in a new light...«.

Posted on [March 18, 2014](#) by [Student, Sisters Academy #01 at HF & VUC FYN, FLOW, Odense, Denmark](#)

Der er to interessante ting at lægge mærke til i ovenstående blog-posts fra eleverne. De er skrevet efter afslutningen af *Sisters Academy #1*. I det vi kalder den post-liminale fase.¹⁴ Uden at konkludere for meget på dette lige nu, kan vi registrere, at det er anden refleksiv fase end under selve manifestationen, hvor kroppen er »nedsunket« i en anden værensmodus aktiveret af den immersive og altomfavnende scenografi.¹⁵

Uanset hvad er der åbnet for bevidstheden om, at man kan – og måske endda bør – forsøge at arbejde med at åbne for læring på rigtig mange forskellige måder. Det ligger måske mere lige for nu at have lyst til at åbne for helt tredje, fjerde og femte måder at undervise og arbejde med læring og dannelse på efter eksperimentet *Sisters Academy #01*. Kunsten

for lærerne efterfølgende er, at undersøge, hvordan elementer fra *Sisters Academy* kan implementeres i den daglige undervisning, således at det passer til den enkelte målgruppe og læringsmålene. Laboratoriet er ekstremt for at gøre undersøgelsen af den sanselige erkendelse i læringsammenhænge tydelig og potent og for at aktivere det fulde potentiale i den æstetiske og sanselige dimension og i det performativt andetverdenslige.

En visuel rejse gennem den første manifestation *Sisters Academy #01*:

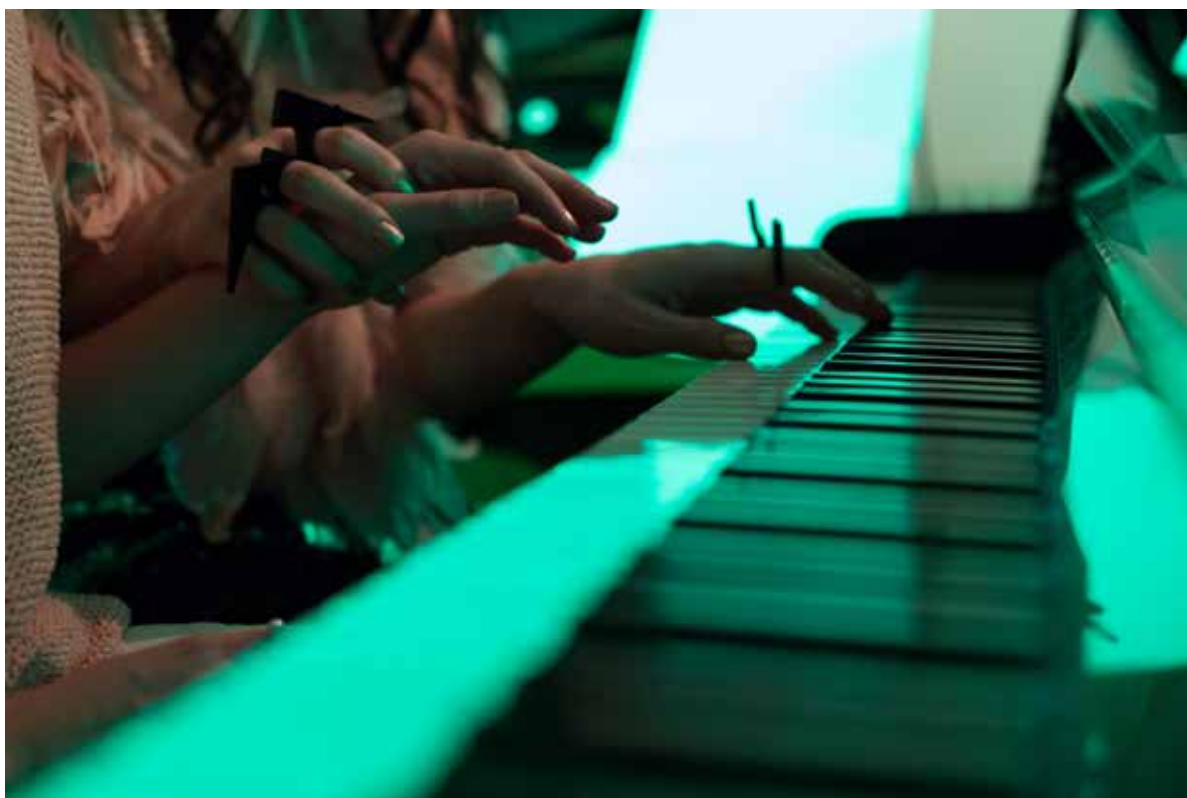
Elever ved åbningsceremonien på Sisters Academy #01. Foto: I diana lindhardt

*Søstrene i The Grand Hall, hvor de nye head mistresses' kontor lå i Sisters Academy #01.
Foto: I diana lindhardt*

Der var også undervisning i The Grand Hall. Foto: I diana lindhardt

Undervisning og læring på Sisters Academy #01. Foto: I diana lindhardt

Undervisning og læring på Sisters Academy #01. Foto: I diana lindhardt

Et Klasseværelse på Sisters Academy #01. Foto: I diana lindhardt

En lærer bevæger sig ned ad en gang på Sisters Academy #01. Foto: I diana lindhardt

The Protector of the Archive og en elev på Sisters Academy #01. Foto I diana lindhardt

En elev i samtale med The Chain Hands Pianist. Foto I diana lindhardt

Breve fra besøgene på Åbent hus-dagen d. 28.2. Her blev de efter besøget bedt om at skrive deres håb, drømme og konkrete forslag til fremtidens uddannelsessystem ned. Brevene blev hængt på et træ i skolegården. Efterfølgende blev brevene indsamlet og indgår i de data, der i øjeblikket bearbejdes fra Sisters Academy #01. Foto: I diana lindhardt

Noter

1. Se fx Nietzsche: Tragediens Fødsel (1886), Adorno og Horkheimer: Oplysningens dialektik (1947) og Marcuse: Eros og Civilisationen (1955).
2. Franz From introducerer begreberne i Drøm og Neurose, j.h. Schultz Forlag, 1944. Refereret til i David Favrhholdts artikel; Om kunst og æstetik, afsnittet; Lav og høj indordning, s. 45-50 in; Æstetisk erfaring (red. Thyssen), 2005
3. Begrebet mellemrum blev brugt af Marx til at betegne de udvekslingsfællesskaber, som undslap den kapitalistiske økonomis gængse rammer, idet de var unddraget loven om profit (tuskhandel, salg med tab, selvforsyningsproduktion osv.). Bourriaud (2005), s. 15
4. Alle, der tilknyttes, udvikler i samspil med mig og de øvrige i gruppen deres poetiske selv. Også selvom ens primære funktion ikke er at performe. Fx er vores fotografers poetiske selv The I (se også sistersacademy.dk/cast/the-i/) hvilket er grunden til denne artikels billedkreditering: »I diana lindhardt«. Denne opløsning af »front- og backstage-funktioner« kan også ses som en strategi, der bidrager til intentionen om at demokratisere det æstetiske
5. Alle citater fra Sisters Academy blog fremstår præcist som på bloggen. Det vil bl.a. sige, at jeg ikke har rette slå- og stavfejl
6. Citat fra »poetisk selv-øvelse«. Kan høres som lydclip: Searching for your poetic self 1 og Searching for your poetic self 2 her: <http://sistersacademy.dk/cast/the-sisters/> d. 12.1.16.
7. Se også Hallberg, Lawaetz, Lind, Albrechtsen (2014)
8. Store dele af Sisters Academy #1 blev kun ledet af en af søstrene, undertegnede, pga. sygdom hos »den anden søster«. I dag leder jeg også Sisters Hope og Sisters Academy alene med stor opbakning fra resten af den tilknyttede gruppe.
9. Projektet fremhæver ikke blot værdien af de kreative fag på ungdomsuddannelsesniveaue, men understreger, at disse også kan tjene som inspiration for alle de andre fagområder. Projektet søger reel politisk indflydelse på uddannelsessystemet, derfor er der også stor fokus på muligheden for forankring og integration af det performance-eksperiment, som projektet er. Under manifestationen indsamlede vi data i form af notesbøger fra lærere og elever. Vi satte »Confession booths« op, som samlede udtalelser på film og blog-indlæg fra lærere og elever. Derudover indsamlede vi drømme for fremtidens uddannelsessystem fra gæsterne på »Åbent Hus«-dagen, og vi modtog spontane breve, herunder takkebreve, og forskellige artefakter produceret i den sanseligt eksperimenterende undervisning Fx »The Myth of a Sensuous Society«, som blev udarbejdet i religionstimerne, hvor eleverne arbejdede med, hvad grundmyten og -ritualet i et 'Sensuous Society' kunne være. Der var tekster skrevet med blæk og fjerpen fra engelsklæreren og potter med græs plantet i matematiktimer, hvor 3 matematiklærere var gået sammen om at arbejde med forskellige former for vækst. Lærerne overleverede alle et dokument med tre elementer til integration i deres undervisning efter manifestationen.
10. PhD'en omhandler: »The value of dance in education; using arts based research method and hermeneutic phenomenology exploring the experience of dance; dance and a revised perspective on Gadamer's concept of Bildung; art for arts sake; interpretative activities and education«. Se: <https://pearl.plymouth.ac.uk//handle/10026.1/3189> d. 12.1.16
11. Fra en mundtlig præsentation ved seminaret: Education by the Senses d. 6.9.15 under Sisters Academy – The Boarding School. Se også: sistersacademymalmo.se/seminarierdebatter/

- d. 12.01.16. Præsentationen tog udgangspunkt i Krantz' PhD-forskning og citatet er blevet bekræftet pr mail d. 10.01.16.
12. Den foretagne rundspørge var et spørgeskema, der blev formuleret af ledelsen på HF & VUC FYN, FLOW og distribueret til eleverne via ledelse og lærere. Spørgsmålet der henvises til her er: »Fik du lært, forstået og tilegnet dig det faglige stof i dine fag på Sisters Academy?« i Kursistrefleksioner fra Sisters Academy 2014.
 13. Konklusioner fra Kursistrefleksioner fra Sisters Academy 2014. Se også Hallberg, Lawaetz, Lind og Albrechtsen, 2014
 14. Her refereres til Arnold Van Genneps (1909) tre-fasede rituelle proces. Her består ritualet af hhv. en præ-liminal, en liminal og en post-liminal fase, der henviser til selve ritualets udførelse (den liminale fase), forberedelserne til ritualet (den præ-liminale fase) og den forankrende proces (den post-liminale fase). Hos Van Gennep er formålet med ritualet transformation. Dette accentueres senere af Victor Turner (1969) og applikeres bl.a. i samarbejde med Schechner på performances i analysen af deres potentiale. At vi bruger disse faser som redskab, indikerer, hvordan vi arbejder med manifestationen som et ritual med potentiel transformativ effekt.
 15. Som bemærkning til dette er det interessant, at data fra Sisters Academy – The Boarding School (der manifesteredes september 2015 på Inkonst) viser, at de dagbogsrefleksioner der er meget kritisk-refleksive, er velformulerede, mens de der er mere umiddelbart tilstede og hengivne i universet er tegninger, kruseduller eller tomme sider. Disse dagbøger kan tilgås i vores arkiv, som vi som nævnt, arbejder på en digitalisering af. Denne observation er interessant ifht. den PhD, jeg står overfor at skulle skrive om den værdi, der opstår ved pionerprojekter på kanten af eller i sprækkerne mellem det etablerede. Eksempler kunne være Sisters Academy og Dome of Visions, hvor jeg bl.a. undersøger forholdet mellem kritisk refleksion og kropslig hengivelse, der er på spil i disse projekter.

Litteratur

Adorno, Theodor W. og Horkheimer, Max (1947): *Oplysningens dialektik*. København: Gyldendal, 2001.

Bourriaud, Nicolas (2005): *Den relationelle form, Kunsten i 1990'erne, Udvekslingens rum/tider og Skærmrelationer*. In: *Relationel æstetik*. København: Det Kongelige Danske Kunstakademi.

Butler, Judith (1990): *Language, Power, and the Strategies of Displacement*. In: *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. London & New York: Routledge 1999.

Darsø, Lotte (2004): *Learning Tales of Arts-in-Business*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Drotner, Kirsten (2001): *Æstetik: Pædagogik eller kunst?*. In: *At skabe sig – selv*. København: Gyldendal.

Fischer-Lichte, Erika (2002): *Grenzgänge und Tauschhandel*. In: *Performanz*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Gade, Solveig (2008): *Rammen om værket i verden*. København: Ph.d.-afhandling ved Institut for Kunst og Kulturvidenskab, Københavns Universitet.

Gade, Rune og Jerslev, Anne (2005): *Introduction*. In: *Performative Realism*. København: Museum Tusulanum Press.

Guattari, Félix (1977): *La révolution moléculaire*, 1977, s. 22.

Hallberg, Gry Worre: *TEDx Sensuous society*: https://www.youtube.com/watch?v=kX6P2eny_Rc

Hallberg, Gry Worre (2009): *I Need My Shot of Fiction*. København; Specialeafhandling ved Teater og Performance Studier, Institut for Kunst og Kulturvidenskab, Københavns Universitet.

Hallberg, Gry Worre og Lawaetz, Anna og Lind, Marie og Albrechtsen, Gitte Bruus (2014): *Sisters Academy. Udviklingen af ny kunstpædagogisk strategi in Moving Arts*. August 2014
Horkheimer, Max and Adorno, Theodor (1944/47): *Oplysningens Dialektik, filosofiske fragmenter*. København: Gyldendal, 1994

Krantz, Göran (2015): *Students experiences of dance: a Hermeneutic Phenomenological Study*. Plymouth: Ph.d.-afhandling ved Arts and Humanities, Plymouth University.

Krøgholdt, Ida, Hallberg, Gry Worre og Lawaetz, Anna (2013): *Sisters Academy – Et uddannelsessystem neddyppet i sanselighed*. In: *Aarhus Universitet: Peripiti*.

Jalving, Camilla (2011): *Værk som handling*. København: Museum Tusulanum.

Kjørup, Søren (2005): *Teorien om den fornemmede erkendelse. Om hvordan æstetikbegrebet blev til*. In: *Æstetisk erfaring – tradition, teori, aktualitet* (red.) Thyssen, Ole, Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Maffesoli, Michel (1996): *The Time of the Tribes – the decline of individualism in mass society*. SAGE Publications Ltd.

Marcuse, Herbert (1955): *Eros & civilisation*. London: Sphere Books, 1970.

McKenzie, John (2001): *Perform or Else: From Discipline to Performance*. London & New York: Routledge.

Nietzsche, Friedrich (1886): *Tragediens fødsel*. København: Gyldendal, 1999 (oversat fra 3. udgaven).

Thyssen, Ole (2005): *Indledning og Æstetisk erfaring*. In: *Æstetisk erfaring – tradition, teori, aktualitet* (red.) Thyssen, Ole, Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Turner, Victor (1969): *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Aldine Transaction, 1995.

Van Gennep, Arnold (1909): *The Rites of Passage*. Chicago: University of Chicago Press, 1960.

Weber, Max (2010): *Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus*. Vollständige Ausgabe, München: C.H. Beck.

www.sistershope.dk

www.sistersacademy.dk

www.sistersacademymalmo.se

www.sensuous.dk

www.sensuousociety.org

www.domeofvisions.dk

Gry Worre Hallberg: Kunstnerisk leder af Sisters Hope. Hovedkurator og kunstnerisk leder af Dome of Visions. Kurator for performanceprogrammet på Roskilde Festival og ekstern lektor ved Performance Design, Roskilde Universitet.